

GAZİ MUSTAFA KEMAL VE BÜYÜK NUTUK

***Dr. Yusuf ÇAM**

Gazi Mustafa Kemal, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 15-20 Ekim 1927 tarihinde Ankara'da toplanan İkinci Kurultay'ında Parti Genel Başkanı sıfatı ile bir konuşma yapmıştır. Altı gün süren ve toplam 36,5 saatte tamamlanan ve yazılı metne dayanan bu tarihi hitabe Nutuk adı ile anılmış, eski yazı ile ve yeni yazı ile defalarca basılmıştır.

Gazi Mustafa Kemal'in *"1919 yılı Mayısının 19'ncu gününde Samsun'na çıktım..."*¹ sözleri ile başlayan Nutuk, anılan tarihten başlayarak, zaman zaman daha geriye gidişler de yapılarak Türk İnkılabı'nın başlangıç safhasının en yetkili ağızdan anlatımıdır. Konuşmasının ortalarında *"Şimdiye kadar bilginize sunmuş olduğum hususlar, şahsım ve Hey'et-i Temsiliye adına üzerinde durduğum olayların açıklanmasıyla ilgiliydi. Bundan sonra söyleyeceklerim, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışından ve hükümetin kuruluşundan bugüne kadar meydana gelmiş olan olayları ve değişiklikleri içine alacaktır. Burada söyleyeceklerim, aslında herkes tarafından açıkça bilinen veya kolaylıkla bilinmesi mümkün olan olayların safhaları ile ilgilidir. Gerçekte, Meclis tutanaklarında, bakanlıkların dosyalarında, basın koleksiyonlarında bu olay ve hâdiselerin belgeleri kayıtlı ve saklı bulunmaktadır. Bu bakımdan*

* İstanbul Ticaret Üniversitesi Öğretim Görevlisi

¹ Nutuk, Kemal Atatürk, Bugünkü Dille Yayına Hazırlayan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2000, s. 1.

ben, bütün bu olayların genel akışını işaret ve tespit etmekle yetineceğim. Maksadım, inkılâbımızın incelenmesinde tarihe yardımcı olmaktır. Bütün bu olay ve hâdiselerin akışında, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti'nin Başkanı Başkomutan ve Cumhurbaşkanı sıfatlarını taşımış olmaktan çok, teşkilâtımızın genel başkanı olarak kendimi bu görevi yerine getirmeye mecbur sayarım"² sözlerine yer vererek yaklaşımını ortaya koyar.

Gazi Mustafa Kemal,

"Saygıdeğer efendiler, sizi günlerce meşgul eden uzun ve teferruatlı nutkum, nihayet geçmişe karışmış bir devrin hikayesidir. Bundan milletim için ve gelecekteki evlatlarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayabilecek bazı noktaları belirtebilmiş isem kendimi bahtiyar sayacağım.

Efendiler, bu nutkumla, milli varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin, istiklalini nasıl kazandığını, ilim ve tekniğin en son esaslarına dayanan milli ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım.

Bugün ulaştığımız sonuç, asırlardan beri çekilen milli felaketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum. "³

sözleri ile konuşmasının sonlarına gelir. Son bölüm , hitabenin de hitabesi niteliğini taşıyan, Nutuk'un özünü ve geleceğe mesajını içeren Türk Gençliğine Hitabesi ile tamamlanır.

Nutuk'un parti kurultayına ve günün özellikleri nedeni ile Türk toplumuna bir siyasal bilanço olarak sunulmasının üzerinden 76 yıl geçmiştir. Aynı yıl nüfus, tarım ve sanayi sayımları da yapılarak geçmiş ile gelecek arasında kurulan ilginin tepe

² Gazi Mustafa Kemal, a.g.e, s.297.

³ a.g.e. s. 607.

noktası tesis edilmiştir. O günlerde dördüncü yaşını kutlamaya hazırlanan genç cumhuriyet bugün 80.nci yaşını kutlamaya hazırlanmaktadır.

Sayım sonuçlarına göre Türkiye'de yaşayan 13.648.270 nüfusun ancak % 10.6'sı okuryazardır. 10 bin ölçeğine göre nüfusun % 16.3'ü kentlerde % 83.7 kırsal yörelerde oturmakta, kilometre kareye 18 kişi düşmektedir. Toplumsal ve siyasal niteliklere ağırlık veren 1927 genel nüfus sayımı, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntıları üzerinde kurulmuş yeni bir toplumun izlerini, uzun savaş yıllarının özelliklerini taşımakta, kentleşme olgusundan uzak bir tarım ülkesinin görüntülerini vermektedir⁴. Bütün memlekette 9.145.008 nüfustan oluşan 1.751.239 çiftçi ailesi bulunmakta, toprakların ancak %4.86'sında ilkel sayılabilecek koşullarda tarım yapılmaktadır⁵. Kapsamı çok geniş tutulan sanayi sayımına göre 65.235 işletmede 256.855 kişi çalışmaktadır. Bununla birlikte 100 ve daha fazla kişinin çalıştığı işletme sayısı sadece 155 'tir⁶.

2000 yılı genel nüfus sayımına göre Türkiye'nin toplam nüfusu 67 803 927, şehirlerin (İl ve ilçe merkezleri) nüfusu 44 006 274, köylerin nüfusu ise 23 797 653'tür. Kilometrekareye 88 kişi düşmekte olup nüfusumuz 73 yılda beş kat artış göstermiş, şehirlerde bulunan nüfusun oranı 2000 yılında yüzde 64.9'a yükselmiştir⁷. Kısacası verilerin bir kısmında 1927 Türkiye'si ile 2002 Türkiye'si'ni karşılaştırmak pek anlamlı olmamaktadır.

Buna karşılık toplumsal alanlardaki başarılar , ulaşılması ve aşılması beklenen çağdaş uygarlık özlemini karşılanmaktan uzaktır. Nutuk, tarihin şekillenmesinde rol üstlenmiş bir liderin sözlerinden, anılarından fazlasını içerir. Kaçınılmaz görünen sebep sonuç ilişkisini zorlayan, seçeneklerden en olmasını olur kılan bir liderin değerlendirmelerini içerir. Bu açıdan Nutuk pek çok yönden incelenegelmiştir.

⁴ Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50 Yıl Semineri, Cavıt Orhan Tütengil, 1927 Yılında Türkiye, Ankara, 1980, s.58.

⁵ Tütengil, a.g.m. s.58-59.

⁶ a.g.m. , s.63.

⁷ <http://www.die.gov.tr>

Atatürk, konuşmasının kimi yerinde konu ile ilgili son sözü tarihin, inkılap tarihinin ve gelecek nesillerin yargısına bıraktığını belirtir. Biz bu çalışmamızda Nutuk'u tarayarak tarihe ve bugünün nesillerine görev yükleyen bölümleri ortak değerlendirmeye sunmak istedik.

1. ERZURUM KONGRESİNDE GÖRÜLEN KARARSIZLIKLAR

Erzurum Kongresi toplandığı sırada Mustafa Kemal Paşa 3. Ordu Müfettişliği görevinden ve askerlikten istifa etmiş ve Rauf Bey'le birlikte kongreye delege olarak seçilmişlerdi. Kongre açıldığında Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığa seçilmesi konusunda bazı duraksamalar yaşanmıştı. O'nun esas üzerinde durduğu konu Kongre adına iş görecek olan Heyet-i Temsiliye'ye de katılmasını sakıncalı bulanların tutumu ile ilgilidir. Bazı yakın arkadaşları girişimin tümüyle milli olduğunu belirginleştirmek için yönetimle ters düşen Mustafa Kemal Paşa'nın adının liste dışında kalmasını önerirler.

Mustafa Kemal Paşa, bu önerileri *"Efendiler, tarih itiraz edilmez şekilde ispatlamıştır ki, büyük dâvalarda başarı için sarsılmaz bir kabiliyet ve kudrete sahip bir önderin varlığı şarttır.."*, *"İkincisi Efendiler; millet, memleket, siyaset ve ordu yönetimi ile hiçbir ilgi ve ilişkisi bulunmamış, bu alanda başarıları görülmemiş kimselerden ... kurulması ihtimali uzak olamayan herhangi bir temsilciler hey'etine söz konusu durum ve görev emanet edilebilir miydi?"* sözleri ile reddeder ve perde arkasından yardım etmeyi de güvenli bir yol saymadığını belirtir. Atatürk dokuz yıl sonra o günlerin değerlendirmesini yapmakla kalmaz gelecek günler için de şu uyarıyı yapar.

"Bu söylediklerimin, o günlerde değilse bile, artık bugün bütün dünyaca inkâr edilemeyecek gerçekler olarak kabul edildiğine asla şüphe yoktur. Bununla birlikte, ben burada bu söylediklerimi geçmiş günlere ait bazı hâtura ve belgeler ile bir kere daha belirtmeyi, gelecek nesillerin siyasî ve sosyal ahlâk terbiyesi açısından bir görev sayarım"⁸. Büyük dâvalarda başarı için kudretli bir liderin varlığına duyulan ihtiyaç

⁸ Gazi Mustafa Kemal, a.g.e, s. 49.

ve görevlendirilen gelişigüzel kimselerin perde arkasından yönlendirilmesi konuları olumsuz örnekleri ile yaşanırken Atatürk'ün sözleri üzerinde bir kere daha dikkatle durmak gerektiği açıktır.

2. ALİ GALİP OLAYI

Sivas Kongresi devam ederken Harput Valisi Ali Galip, Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin direktifleri ile yanındaki yabancı subaylar ve bölge halkından bazı kişilerle birlikte Sivas'ı basarak kongreyi dağıtma girişiminde bulunmuştu, Mustafa Kemal Paşa, bu girişimin gelişmesi ve engellenmesi evrelerine geniş olarak yer verir ve belgelere gönderme yapar. *"Bu safhaları daha çok açıklamakta bir yarar görmüyorum. Bu konuda söylediklerime ek olarak yayınlanacak belgelerin okunmasından, bugün ve gelecek için ibret dersi olabilecek noktalar çıkarılacağını umarım (Belge : 78, 79, 80, 81)"*⁹. Bir valinin yabancı güçlerin çıkarları doğrultusunda ve ülke bütünlüğünü hedef olan bir plan uyarınca, başına silahlı adamlar toplayarak komşu vilayeti basmaya kalkışması Atatürk'e göre gelecek için ibret dersi olabilecek niteliktedir.

3.YAHYA KAPTAN KONUSU

Mustafa Kemal Paşa, milli teşkilatın bir düzene sokulması konusuna değinirken *"Efendiler, bu Yahya Kaptan konusu, inkılâp tarihimizin önemli safhalarından birinde yer aldığı ve pek anlamlı olduğu için biraz genişçe bilgi vermeyi uygun görüyorum."*¹⁰ diyerek Yahya Kaptan konusunu geniş olarak ele alır.

1919 yılı ekim ayının ilk günlerinde Mustafa Kemal Paşa'ya Gebze Kusçalı'dan çekilen bir telgrafta "Bendeniz, size iki gün evvel İzmit'ten tavsiye edilen Yahya'yım. Emriniz üzerine telgraf başında emirlerinizi telâkki etmeye geldim" deniyordu.

⁹ a.g.e., s.95.

¹⁰ a.g.e., s.212.

Mustafa Kemal Paşa bu vesile ile Yahya Kaptan'la tanışmış ve kendisine, bulunduğu havalide kuvvetli bir teşkilat yapmasını, Adapazarı Kaymakamı Tahir Bey vasıtası ile irtibat sağlamasını bildirmişti. Yahya Kaptan, bu talimat üzerine teşkilat yaparak, aylarca İstanbul'a yakın yörelerde hain çetelerin faaliyetine mani oldu¹¹. Heyet-i Temsiliye'nin İstanbul ile ilişkilerindeki gerginliğe bağlı olarak Yahya Kaptan'ın çalışmaları göze batmaya başlamıştı. Bunun üzerine Yahya Kaptan İzmit'e gelerek yetkililerle görüşmüş ve silahlarını teslim ederek bir kenara çekilmek istemişti.

Yahya Kaptan meselesi 1920 yılının Ocak ayında iyice alevlenmiş ve İstanbul'da teşkil edilen 90 kişilik bir kuvvet Tavşancıl Köyü'nü basarak Yahya Kaptan "bil-müsademe meyten elde edilmişti"¹². Mustafa Kemal Paşa, Yahya Kaptan'ın üzerine gidilmesini önlemek, eğer suçlu ise bunun hesabını mahkeme önünde vermesi gerektiği konusunda ısrar etti ise de öldürülmesinin önüne geçememişti.

"Efendiler, Yahya Kaptan 'ın öldürüldüğüne şüphe kalmamıştı. Bu gerçek bilindikten sonra, onu öldürmüş olan hükümetin, kanuni kovuşturmaya başlamış olması, cinayeti işleyenlerin meydana çıkamayacağına delil değil miydi? Fakat Efendiler; zaman, her şeyin, her gerçeğin, tarih önünde samimî olarak incelenmesine imkân hazırlar" dedikten sonra sözlerine devam eder.

"Saygıdeğer efendiler, hükümeti ve İstanbul'daki teşkilatımızın başkanlarını böyle çirkin bir cinayetin işlenmesinde vasıta olmaya yönelten sebep ve etkenlerin incelenmesinin, gerçekten ibret verici sonuçlar getireceğine inandığım içindir ki, ilk bakışta önemsiz gibi görülebilecek bir olayı delillere ve belgelere dayandırarak açıkladım. Bu açıklamamla, milletin gözünde, gerçeği açıkça ortaya koyabilecek bir ortamın doğmasına yardım edebildiysem, vicdanî görevlerimden birini yapmış olduğuma inanacak ve gönül huzuru duyacağım"¹³

¹¹ Milli Mücadelc'de İzmit Sancağı, Yusuf Çam, İzmit, 1993, s.228.

¹² Çam, a.g.e. , s. 229.

¹³ Gazi Mustafa Kemal, a.g.e. , s.225.

4. İNSAF VE MERHAMET DİLENMEKLE MİLLET İŞLERİ, DEVLET İŞLERİ GÖRÜLEMEZ

Mustafa Kemal Paşa'nın eleştirilerini ağırlaştırdığı bir başka konu da, İtilaf Devletleri'nin Karadeniz Orduları Başkomutanı Mr. George Milne'nin Osmanlı Devleti Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya doğrudan doğruya kendi emri altındaymış gibi emir vermekte olmasıdır. O'na göre bu tutum Ali Rıza Paşa kabinesinin şeref ve haysiyetine, devletin bağımsızlığına yönelen bir saldırıdır, fakat hükümet bu saldırılara cevap vermekten korkmaktadır.

"İnsaf ve merhamet dilenmekle millet işleri, devlet işleri görülemez. Millet in ve devletin şeref ve bağımsızlığı korunamaz..."

"İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir ilke yoktur. Türk milleti Türkiye'nin gelecekteki çocukları, bunu bir an akıllarından çıkarmamalıdır"¹⁴ sözleri ile uyarıda bulunmaktadır.

5. BAKANLAR KURULUNUN KURULMASI

Mustafa Kemal Paşa, sözlerini meclisin açılışı günlerine getirerek 23 Nisan 1920 tarihinde çalışmalarına başlayan meclisin 11 bakandan oluşan Bakanlar Kurulu'nun nasıl meydana getirildiğini anlatır. Karşılaştığı güçlüklerden biri de arkadaşları arasında görevlerin dağıtılmasında yaşanır. Eskilerin ve kıdemlilerin, Anadolu'ya sonradan geçtiği için yeni ve kıdemsiz olarak değerlendirdikleri Albay İsmet Bey'in Genelkurmay Başkanı olmasına karşı çıktıklarını anlatır ve konuşmasını sürdürür. *"Genelkurmay işlerinin ilk defa İsmet Paşa'ya verilmesinde isabetsizlik olsaydı, bu konuda Fevzi Paşa Hazretleri'nin de beni uyarmaları bir vatan görevi olurdu. Oysa, Paşa Hazretleri, aksine bu görevlendirmeyi pek yerinde bulmuş ve kendileri, teklif edilen Millî Savunma Bakanlığı'nu çok samimi bir duyguyla derhal*

¹⁴ a.g.e, s. 243.

kabul buyurmuştur. İsmet Paşa'nın, gerek Genelkurmay Başkanlığı'nda gerek daha sonraki Cephe Komutanlığı'nda gösterdiği liyakat ve üstün gayret, kendisine görev vermekte doğru hareket ettiğimi fiilî olarak ispat etmiş bulunduğu için, millete karşı, orduya karşı ve tarihe karşı tam bir iç huzuru içindeyim"¹⁵. Millet ve tarih, Mustafa Kemal Paşa'nın bu seçiminin isabetli olup olmadığı sorusunu, İsmet İnönü'nün 1927 yılından sonraki çalışmalarını da dikkate alarak, bugün yeniden değerlendirmelidir.

6. TRAKYA'DAKİ DURUM

Cafer Tayyar Bey, Milli Mücadele'nin ilk günlerinden itibaren Trakya'daki üç tümenli I. Kolordu komutanlığı görevini sürdürmektedir. Yunan kuvvetlerinin 22 Haziran 1920 tarihinde Batı Anadolu'da başlattıktan ileri harekate paralel olarak 20 Temmuzda Tekirdağ'a asker çıkarmaları üzerine Trakya'da durum kritikleşmişti. İşte bu sırada Cafer Tayyar Bey'in kendi kuvvetleri ile temas kuramadan, Havza yakınlarında atla dolaşırken düşman tarafından esir edilmesi, Mustafa Kemal Paşa tarafından hoş karşılanmaz.

"Efendiler, Trakya'nın özel ve güç durum ve şartlar içinde bulunduğuna şüphe yoktu. Fakat bu özellik ve güçlük, hiçbir zaman Trakya'daki kolordunun askerliğin gereklerini yerine getirmesine ve vatanperverlik namusunu göstermesine engel olamazdı. Eğer, bu yapılamamış ise, millet ve tarih karşısında bulunan tek sorumlusu Cafer Tayyar Paşa'dır. Tarihte bütün bir vatani, çok üstün düşman kuvvetleri karşısında, son bir avuç toprağına kadar karış karış kahramanca ve namusluca savunmuş ve yine varlığını koruyabilmiş ordular görülmiştir. Türk ordusu o cevherde bir ordudur. Yeter ki ona komuta edenler, komuta edebilme vasıflarına sahip olabilsinler!"

"Bir Türk komutanının, ordusunu kullanmaksızın, herhangi bir kötü tesadüf ve kötü şans eseri bile olsa, düşmana esir düşmesini biz mazur görsek de, tarih, bunu asla

¹⁵ a.g.e, s. 302.

*affetmez ve affetmemelidir. Türk inkılâp tarihinin gelecek nesillere hitap ve uyarısı işte budur*¹⁶." 76 yıl sonra bu hitap ve uyarının ne ölçüde geçerli ve etkili olduğu araştırılmaya değer bir konu olarak görülmektedir.

6. ETHEM VE KARDEŞLERİ CANLARINI REFET PAŞA'YA BORÇLUDURLAR

Nutuk'ta, Kuva-yı Seyyare'nin başında bulunan Ethem, Tevfik ve Reşit kardeşlerin yarattığı gerginlik ve giderek ağırlaşan anlaşmazlığın bir ayaklanmaya dönüşmesi ve tamamen söndürülmesi geniş olarak anlatılır. Bu bölümün geleceğe gönderme yapan kısmı, Refet Paşa'nın üzerine düşeni yapmaması sonucu Ethem ve kardeşlerinin canlarını kurtarmalarıdır. Mustafa Kemal Paşa, Refet Paşa'nın tutumunu "*Arkadaşı savaşırken ve yardıma muhtaç iken, seyirci kalmış olan komutanlar, arkadaşının yenilgisine şahit olabilirlerse de tarihin amansız tenkit ve suçlamalarından asla kurtulamazlar*"¹⁷ sözleri ile eleştirir. Bugün üzerinde durmamız gereken husus tarihin Refet Paşa ile ilgili yargısının ne olduğudur.

7. AZİZ MİLLETİME TAVSİYEM

Mustafa Kemal Paşa, 5 Aralık 1920 tarihinde İstanbul'dan gelen ve aralarında Ahmet İzzet Paşa ile Salih Paşaların da bulunduğu heyetle kimlik ve yetkilerini tanınadığını belirterek görüşmüş ve esaslı hiçbir bilgi ve kanaate sahip olmadıklarını göreyerek heyet üyelerini Ankara'ya götürmüştü. İstekleri dışında Ankara'ya götürülen paşalar, bir türlü Ankara'ya ısmamamışlar ve görevlerinden istifa edecekleri sözü vererek İstanbul'a dönmüşlerdi. Mustafa Kemal Paşa, adı geçen iki paşanın İstanbul Hükümetinde yeniden görev almalarını eleştirmiş ve "*Bu kanunlara ve bilinen duruma rağmen, İstanbul'da yeniden işbaşına geçip millî varlığın ve Millî Mücadele'nin*

¹⁶ a.g.e.,8. 336.

¹⁷ a.g.e.,8. 374.

değerini ve etkisini yok etmeye, düşmanların elinde oyuncak olan Vahdettin'in hâkimiyetini sağlamaya bütün varlıklarıyla çalışmalarına verilecek gerçek anlamın ne olduğunu ben söylemeyeceğim! Onu Türk milletine ve Türk milletinin bugünkü ve yarınki kuşaklarına bırakırım" sözleri ile gelecek kuşakların bir değerlendirme yapmasını istemiştir. Mustafa Kemal Paşa, bu istekle yetinmemiş bir de uyarıda bulunmuştur.

"Efendiler, sırası gelmişken, aziz milletime şunu tavsiye ederim ki, bağrında yetiştirerek başının üstüne kadar çıkaracağı adamların kanındaki, vicdanındaki öz cevheri çok iyi tahlil etmek dikkatinden bir an geri kalmasin!"¹⁸

8. MİLLET VE TARİH UNVAN VERMEKTE O KADAR CÖMERT DEĞİLDİR

İstiklal Savaşı'nda Birinci Ordu Komutanı olarak savaşa katılan Nurettin Paşa, 1923 seçimlerinde bağımsız olarak milletvekili seçilmek istemiş, seçilememiş. Ancak bu isteğini ara seçimde Bursa'dan seçimi kazanarak gerçekleştirmişti. Mustafa Kemal Paşa, bu seçimler dolayısıyla Nurettin Paşa'nın "İzmir Fatih, Afyonkarahisar ve Dumlupınar Savaşlarının galibi Gazi Nurettin Paşa Hazretleri'nin hal tercümesi" başlığı ile yayınlattığı özgeçmişindeki ifadeleri adeta satır satır inceler ve görüşlerini yer yer iğneleyici bir anlatımla dile getirir. Nutuk'ta ondört sayfa tutan bu bölüm şu sözlerle sona erer.

"Efendiler, bu söylediklerim, ordunun bütün ileri gelenlerince bilinen gerçeklerdir. Bu gerçekleri yalnız bir kişinin farketmediği anlaşılıyor. O da Nurettin Paşa'dır. Kuşatıcı, galip, fâtilh, gazi ünvanlarıyla kendini hatırlatmak gibi çocukça bir sevdaya kapılan Nurettin Paşa'nın, "Kütülâmare kuşatıcısı Nurettin Paşa" diye bir kartını görmüştüm. Nurettin Paşa bu kartı, Taşköprü'de otururken, Kastamonu Valisi ve o bölgenin komutanı bulunan Muhittin Paşa'ya (şimdiki Kahire Büyükelçisi) gönder-

¹⁸ a.g.e, s.412.

miş. Kartın boş yerlerine yazdığı yazılarda, karttaki unvana işaret ederek, "bunu da benden kimse alamaz ya!" diye bir ibare vardı. Muhittin Paşa, bu kartı ve karttaki yazıyı, akıl ve ferasetle bağdaşır görememiş ve dikkate değer bulmuş olduğundan aynen bana göndermişti. Evet, onu ondan kimse geri alamaz. Fakat onu ona veren de yoktur. Her başarılı savaşa katılan kimsenin, hakkı olmadığı halde kendisini başarının tek kazanıcısı ve galibi ilân etmesi, örnek alınacak bir ahlâk kuralı değildir. Memleketin çocuklarına, böyle asılsız tarz ve tavırlar takınma alışkanlıkları veremeyiz. Gelecek nesillere, böyle havadan galip, fatih olunabileceği gibi sakat bir düşüncüyü miras bırakamayız.

Hal tercümesinin son sayfasından da bir cümle alarak bu hikâyeye son verelim: Nurettin Paşa "Irak cephesinde iken yerli halk tarafından kendisine verilmiş bulunan, Peygamber Hazretlerinin Kerbelâ'da yatan torunu İmam Hüseyin Hazretleri 'nin mübarek kılıcını taşımakla şeref duymaktadır."

Efendiler, bu ne lâftır!

Kerbelâ, Peygamber'in torunu, İmam, mübarek kılıç, şeref duymak gibi, cahil takımının hoşuna gidecek lâflarla milleti kandırma politikasını benimseyenler, artık insaf etsinler!.. Millet de dikkat ve uyanıklığını artırsın!¹⁹

9. SONUÇ

Nutuk, dokuz yıllık bir dönemin genel değerlendirmesi yapıldıktan sonra Mustafa Kemal Paşa'nın "Saygıdeğer Efendiler, sizi günlerce işgal eden uzun ve teferruatlı nutkum, nihayet geçmişe karışmış bir devrin hikâyesidir. Bunda milletim için ve gelecekteki evlâtlarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayabilecek bazı noktaları belirtebilmiş isem kendimi bahtiyar sayacağım.

Efendiler, bu nutkumla, millî varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin, istiklâlini nasıl kazandığını, ilim ve tekniğin en son esaslarına dayanan millî ve çağdaş bir

¹⁹ a.g.e, s.505.

devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım.

Bugün ulaştığımız sonuç, asırlardan beri çekilen millî felâketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir.

Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum.

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dahilî ve harici bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve Cumhuriyet'i müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri, şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhid edebilirler. Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!²⁰" sözleri ile sona erer.

²⁰ a.g.e, s.

KAYNAKÇA:

- Nutuk, Mustafa Kemal, Bugünkü Dille Yayına Hazırlayan Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara , 2000 .
- Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50 Yıl Semineri, Cavit Orhan Tütengil, 1927 Yılında Türkiye, Ankara, 1980.
- Milli Mücadele'de İzmit Sancağı, Yusuf Çam, İzmit, 1993.